

SSAD

Stratejik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi

ISSN 2587-2621

Volume 5 Issue 1, March 2021

sisaddergi@gmail.com

Makale Türü/Article Type: Araştırma/Research

Makale Gönderim Tarihi/Received Date: 10.02.2021

Makale Kabul Tarihi/Accepted Date: 10.02.2021

DOI: 10.30692/siad.877379

FİNANSAL YENİDEN YAPILANDIRMA KANUNUNDAN BEKLENEN EKONOMİK FAYDALAR

Economic Benefits Expected from Financial Restructring Law

Şükrü Mete TEPEGÖZ

Dr.

T. Vakıflar Bankası T.A.O., Özellikli Krediler Yönetimi Başkanlığı

ORCID ID: 0000-0002-7636-7699

mete.tepegoz@gmail.com

Ali Tan AKBAY

Namık Kemal Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Öğrencisi

ORCID ID: 0000-0003-0373-5056

alitanakbay@gmail.com

Atıf/Citation: Şükrü Mete Tepegöz, Ali Tan Akbay (2021), “Finansal Yeniden Yapılandırma Kanunundan Beklenen Ekonomik Faydalar”, *Stratejik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C.5, S.1 Mart 2021 s.67-76.

Öz: Bankalar ve diğer kredi kuruluşları, kredi verme sürecinde çeşitli değerlendirmelerde bulunurlar. Bir mevzuat çerçevesinde hareket ederek kredi alanlarla kredi ilişkisi içerisine girerler. Ancak zaman zaman sektörel bozulma, işletmelerden kaynaklanan hatalar, ekonomik darboğaz, salgın vb. gibi nedenlerle kredi verenler ile işletmeler arasındaki kredi ilişkisi bozulabilmektedir. Bu bozulma ekonomik darboğaz, salgın gibi makro nedenlerle olduğunda kredi kuruluşları ile kredi kullanan işletmeler için yapısal önlemler almak gerekir. Bu önlemlerden biri de finansal yeniden yapılandırma olarak karşımıza çıkar.

Bu çalışmada amacımız, sorunlu kredilerin finansal yeniden yapılandırma çerçevesinde ele alınarak ekonomiye geri kazandırılması amacıyla dünyada ve ülkemizde süre gelen çeşitli yaklaşımların (İstanbul, Londra Yaklaşımı gibi) açıklanması ve bu yaklaşımların getirdiklerinin kıyas edilerek yorumlanmasıdır. Çalışmanın diğer amacı ise bu yaklaşımların sonuçlarının yarattığı ekonomik faydaları incelemektir.

Anahtar Kelimeler : Kredi, Sorunlu Kredi, Finansal Yeniden Yapılandırma, Londra Yaklaşımı, İstanbul Yaklaşımı.

Abstract: Lenders make various evaluations while providing loans to businesses. Financial institutions act within the framework of certain legislation and enter into a loan relationship with borrowers. However, from time to time, the credit relationship between banks and businesses may be disrupted due to reasons such as epidemic, etc. When this deterioration is due to macro reasons such as epidemics, it is necessary to take extensive measures for economies.

Our aim in this study is to explain the various approaches (such as Istanbul, London, Approach) the world and in our country to solve this problem within the framework of financial restructuring and to interpret these approaches by comparing them. Another aim of the study is to examine the social and economic benefits created by the results of these approaches.

Keywords : Non-performing Loan, Financial Restructuring, London Approach to Financial Rescructring, İstanbul Approach to Financial Rescructring

GİRİŞ

İşletmelerin bilançolarında kaynak (pasif) kısım; yabancı kaynak olarak nitelendirilen kısa ve uzun vadeli krediler ve özkaynak olarak nitelendirilen sermayeden oluşmaktadır. İşletmeler yabancı kaynak kullanımını yapmadan da varlıklarını sürdürebilir. Ancak zaman zaman sermaye yetersizliği veya yatırım finansmanında kullanmak üzere dış kaynağa ihtiyaç duyar. İşletmelerin ihtiyaçları; işletme sermayesi ihtiyacı, mal alımı, yatırım amaçlı arsa alımı, kapasite artırımı gibi çok çeşitli sebeplerden kaynaklanabilir. Yabancı kaynak kullanan işletmelerin nakit akış döngüsü; ekonomik kriz, kur ve faiz dalgalanmaları, ani talep bozulmaları, salgın hastalık, savaş gibi çok çeşitli sebeple bozulabilir. Bu durumda işletme ödeme yükümlülüklerini yerine getiremez. Söz konusu yabancı kaynağı tahsis eden banka veya diğer kredi kuruluşu ise tahsil edemediği krediyi artık sorunlu kredi alt başlığında izlemeye başlar. Banka veya diğer kredi kuruluşları bu tür sorunlu alacakları için çeşitli önlemler alarak geri dönmeyen kaynak için en az zararlı optimum çözüm yöntemleri üzerinde çalışır. Makroekonomi açısından bakıldığında ise kredi geri dönüşlerinde yaygın bir sorun yaşıyorsa ülke çapında ekonomik önlem almayı gerektirir. Çünkü hem reel sektör yükümlülüklerini yerine getiremeyebilir hem de finans sektörü alacaklarını tahsil edemeyebilir. Bu durumda da üretim/hizmet ile finans ilişkisi bozulur. Kredi maliyetleri artar. Yatırımlar durur. Piyasa mekanizmasının aksadığı durumlar ortaya çıkabilir.

Ülkemizde ekonomik açıdan normalin dışına çıkılan dönemler çeşitli sebepler dahilinde mevcuttur. Bu tip dönemler kriz olarak adlandırılır. Örneğin; Bankacılık Krizi, Mortgage Krizi gibi. Kriz kelimesi etimolojik olarak Yunanca kökenli bir sözcük olmakla beraber karar verme anlamı taşımaktadır. Ekonomik açıdan ise dengeli bir durumdan dengesiz bir duruma geçiş olarak tanımlanabilir (Özguven, 2001). Diğer bir kriz ifadesi ise ciddi kararların verilmesi gereken herhangi bir dönüm noktası olarak belirtilebilir. Neticede bu dönem ekonomide alışlagelmişin dışına çıktığı normal dışı bir dönemdir. Kriz piyasa mekanizmasının kapitalist gelişmenin belirli bir anıdır. Dolayısıyla da kriz esasında harekete dair bir kavram olarak karşımıza çıkar (Eroğlu & Albeni, 2002).

Bunlardan ülkemizde yaşanan günümüze en yakın tarihli ve dış kaynaklı olmayanı 2001 krizidir. 2001 krizinde faiz hadlerinde büyük bir artış, döviz kurlarında önemli derecede artış olmuştur. Bu süreçten olumsuz etkilenen işletmeler büyük zorluk yaşamıştır. Pek çok işletme iflas etmiştir. Nisan 2002 tarihinde reel sektörün borç ödemesini kolaylaştırmak ve bankalarla sağlıklı bir kredi ilişkisi yürütmek amacıyla İstanbul Yaklaşımı ortaya konulmuştur. Bu yaklaşım ile birlikte kredilerin yeniden yapılandırılmasına ilişkin metodoloji geliştirilmiştir.

Finansal Yeniden Yapılandırma uygulaması, borçlarını ödemeye niyetli fakat gelir-gider dengesinde yaşadığı sıkıntı neticesinde borçlarını ödeme güçlüğü içerisinde olan işletmelerin geri ödeme yetisini tekrar kazandırmak amacı taşır. Bu amaç ile ekonomik durgunluğu aşmak ve iyi niyetli borçluların ticari hayatlarına devam etmelerini sağlamak finansal yeniden yapılandırmanın sonucu olarak karşımıza çıkar.

Çalışmamızda Finansal Yeniden Yapılandırma sürecini ve sorunlu kredilerin yeniden yapılandırılmasına ilişkin geliştirilen diğer yaklaşımlar ile birlikte bunların işletme, bankalar ve makroekonomik çerçevede yarattığı etkiler incelenmiştir.

Sorunlu Kredi ve Finansal Yeniden Yapılandırma

Kredi, bir varlığın belirli bir zaman şartıyla ve geri almak koşulu ile verilmesi veya verilmiş bir varlığın ödenmesine kefil olunması olayıdır (Takan & Boyacıoğlu, 2013). Tüketici ve ticari banka kredileri, başta bankalar olmak üzere finans işletmeleri tarafından tüketicilere ve işletmelere verilen kredilerdir (Mishkin, 2004).

Kredi, bir tarafın diğerine kaynaklarını kiraladığı ticari ya da finansal bir işlem olarak ifade edilmektedir (Rosenberg, 1982). Kredi, işletmenin bilançosunda özkaynak haricinde kaynak yapısını oluşturan diğer etmendir. Kredinin faiz ve vade gibi belirli özellikleri vardır. İşletmelerin kullandığı bu kredilerin vade ve faiz çerçevesinde belirli bir ödeme periyodu bulunmaktadır. Söz konusu bu ödeme periyodunun işletmeler açısından nakit döngüsünde doğru değerlendirilerek kredilerin geri ödeme takvimine riayet edilmesi önemlidir. Ancak çeşitli iç ve dış faktörler neticesinde doğru değerlendirilemediği takdirde işletmelerin nakit döngüsü bozulabilir ve söz konusu kredi geri ödemelerinde problem yaşayabilir. Söz konusu problemler neticesinde ödeme gücüne düşülen krediler sorunlu kredi olarak nitelendirilebilir. Sorunlu kredi, kredi veren ve alan kuruluş arasındaki geri ödeme anlaşmasının bozulmasıyla tahsilatın gecikmesi ve zarar ihtimalinin ortaya çıkmasıdır (Aktaş, 2000). Sorunlu kredi tanımına girebilmesi için ise söz konusu kredinin anapara ve faiz ödemelerinde güncel durumda bir problem olmamasına rağmen gelecekteki geri ödemelerine yönelik şüphelerin olması lazımdır (Bekçioğlu, 1986).

Kredi veren kuruluşlar, kredi tahsis politikalarını riskli ve risksiz olarak değerlendirerek optimum noktaya ulaşarak hareket etmek ister. Risk seviyesi yükseldikçe sorunlu kredilerle karşılaşma ihtimali yükselirken, risk seviyesi düştüğünde kredi veren kuruluşun pazar payı da düşebilir. Çünkü ödeme ihtimali düşük tahsis yerine ödeme ihtimali yüksek kredi alanlarla çalışma durumu söz konusu olur. Sorunlu kredilerin kredi veren kuruluşlara aktif kalitesini bozma, likidite yapısının bozulması, özel karşılık miktarının artması, karlılık, sermaye yapısına aktif pasif yönetimine olumsuz etkiler olarak sıralanabilir (Ağaoğlu, 1989).

Kredi verenler, ekonomik gelişmeye ve büyümeye katkı sağlamak için kullandıkları kredileri tahsil edememeleri durumunda aktif kaliteleri bozulur, finansman maliyetleri yükselir, faizler seviyesi yukarı yönlü değişir. Bunun neticesinde de kredi genişlemesi sağlanamadığından ülkedeki yatırım imkânlarında düşüşler gözlemlenebilir. Diğer taraftan, ödeme gücü içindeki işletmelerin iflas etmesi başta büyüme ve istihdam etkisi olmak üzere ekonominin tüm verilerini olumsuz etkileyebilir. Tüm bu sebeplerle; ekonominin olumsuz etkilendiği dönemlerde finans iş kolunun finansal yeniden yapılandırma çalışması yapması beklenen bir davranıştır.

Yeniden Yapılandırma kavramına genel olarak bakıldığında, kredi veren kuruluşların finansal açıdan iyileştirilerek net değer artışı sağlanması ve tüm sektörlerin de yükümlülüklerini yerine getirme hususunda iyileştirilmesi olarak değerlendirilebilir (Küçükbaşakçı, 2004).

Kredi veren kuruluşların yeniden yapılandırma yapmasının en önemli ve temel amacı, kredi alan ancak ödeme gücü içerisine girmiş kuruluşların istikrarlı bir ödeme gücüne geri kavuşması, düşük verimlilikten ve finansal olarak varlığını sürdürebilmesini sağlamaktır. Yeniden yapılandırma ile kredi veren kuruluşların da sermayelerinin korunmasını sağlayarak iflasın eşiğine gelen işletmelerin finansal yükümlülüklerini tamamen yerine getirememesindenense görece olarak daha düşük zararlarla karşılaşılmasını sağlar (Uçarkaya, 2006).

Yeniden yapılandırma hem finansal hem de operasyonel anlamda olabilir. Mali yapıda ortaya çıkan problemler için doğrudan mali transferler söz konusu olurken, operasyonel yeniden yapılandırmada organizasyon şemasında sorunlu olan birimlerin iyileştirilmesi söz konusudur (Koç, 2010).

İşletmelerin finansal sıkıntı içerisinde olması makroekonomik açıdan düzenleyici ve denetleyici kuruluşların müdahale ederek çeşitli önlemler alması gereken bir durumdur. Bu önlemler için önerilen çözüm, kriz sebebine yönelik olabileceği gibi daha geniş kapsamlı para ve maliye

politikalarının birlikte kullanıldığı bir yapı şeklinde de olabilir. Finansal yeniden yapılandırma bu noktada alınan önlemlerden biri olarak karşımıza çıkar.

Finansal yeniden yapılandırma, çeşitli sebeplerle ortaya çıkan ve geçici olduğu düşünülen kredi geri ödeme sıkıntılarını aşmayı amaçlar. Bu amaç doğrultusunda da düzenleyici ve denetleyici otoriteler belli kural ve kaideler içerisinde kredi geri ödemelerinin sağlanmasına yönelik kolaylaştırıcı adımlar atarlar. Bu kolaylaştırıcı adımların en önemlileri bütünsel bir yaklaşımla yeni bir faiz oranı ve yeni bir vade yapısı ile kredilerin yeniden yapılandırılmasıdır.

Finansal Yeniden Yapılandırmada Londra ve İstanbul Yaklaşımları

Londra Yaklaşımı

Bir mevzuat kapsamında düzenlenen ilk yeniden yapılandırma çalışması ilk defa 1970’li yıllarda İngiltere’de ortaya konulmuştur. Bu nedenle de yapılan bu çalışmalar “Londra Yaklaşımı” adını almıştır. Söz konusu yıllarda İngiltere’de ekonomik durgunluk söz konusu olmuş ve sorunlu kredi problemi ortaya çıkmıştır. Ticari bankaların alacakları sorunlu hale gelmiş ve bankalar da bu sorunlu kredilerin geri ödemelerini sağlamak için yeni bir yapılanmaya gitmiştir.

Söz konusu yıllarda İngiltere’de kredi takip birimlerine dair ve İcra ve İflas Kanunu’nda ihtiyaç duyulan revizyonlar yapılmadığı için Kanun yeniden yapılandırma araçlarını içermemekteydi. İngiltere Merkez Bankasının bu noktada yaptığı ise “Londra Yaklaşımı” olarak bilinen bağlayıcılığı olmayan kurallar seti oluşturmak olmuştur (Çelik & Gözbaşı, 2003).

Londra Yaklaşımının uygulanmasında üç ana kural bulunmaktadır:

- Bankaların bireysel çıkarlar yerine finans kesiminin ortak çıkarları doğrultusunda hareket etmeleri.
- Borçların finansal yeniden yapılandırma süreçleri ile ilgili kararların oybirliğiyle alınması.
- İşletmenin iflas etmesi durumunda ilgili kayıpların ve kazançların alacaklılar arasında öncelik sırasıyla orantılı olarak dağıtılması (Armour & Dekain, 2000).

Londra Yaklaşımı daha sonraki yıllarda farklı ülkelerde yeniden yapılandırma hususunda baz alınarak farklı ülkelerde farklı şekilde baz alınmış olmasına rağmen temelde ortak bazı özellikleri göze çarpar.

Alacaklı kuruluşlar, mali açıdan sıkıntı yaşayan işletmelere resmi prosedürler yerine (tasfiye, danışma, işletme gönüllü anlaşması vb.) öncelikli olarak kanun çerçevesinde belirlenmemiş olan çözümleri göz önüne alırlar. İşletmelerin uzun dönemli varlığını sürdürmesi hususunda bağımsız değerlendirme yaptırırlar. Bu incelemeler sonucunda işletmelerin hangi şartlarda uzun dönemli destekleneceği alacaklı kuruluşlar tarafından değerlendirilir ve bu hususta görüş birliğine varılır. Bu süreçte durumun korunması periyodu ve sürecin hızlı, etkin olarak yürütülebilmesi için de koordinasyon bankası seçimi ya da lider banka seçimi yapılır. Söz konusu işletmenin detaylı bir şekilde incelenebilmesi için denetçileri veya ödeme güçlüğü uzmanlarının süreçte yer alması sağlanır. Bütün alacaklıları bağlayıcı konularda görüş birliğine varılır ve mali yükümlülükler yeniden bir takvime bağlanır. Bağımsız denetim firmasının incelemesi neticesinde alacaklı kuruluşlar işletmenin uzun dönemde varlığını devam ettirebileceğine ilişkin görüş birliği olması durumunda mevcut kredilerin vade uzatımı, ek finansman sağlanması veya söz konusu borçların hisse senedine çevrilmesi vb. yöntemlerle mali destek sağlanır (Erdönmez, 2002).

Özetle Londra Yaklaşımı ile kredi veren kuruluşların ödeme güçlüğü içerisindeki işletmelere nasıl yaklaşılması gerektiğini ortaya koymuştur. Burada öne çıkan olgu ise bu tavsiyeler bütününe herhangi bir kanun metni ile belirlenmemiş olmasıdır. İdari otoritenin herhangi bir yaptırım gücü de bulunmamaktadır. Önemli olan ödeme güçlüğü içerisindeki işletmeler ile kredi veren kuruluşların gönüllülük esasına dayanarak herhangi bir düzenleyici otoritenin müdahalesine

maruz kalmadan iyi niyetli bir biçimde geniş katımlı ve ortak paydada buluşulan fakat işletmenin varlığını sürdürmesinin de garantilenmediği bir süreç olmasıdır.

İstanbul Yaklaşımı

Ülkemizde 2000 ve 2001 yıllarında yaşanan ekonomik darboğazdan kaynaklanan yapısal borç ödeme sorunu için Finansal Yeniden Yapılandırma yürürlüğe konulmuştur (Resmi Gazete, 2001).

Anlaşmanın amacı; finansal darboğaz yaşamakta olup, yeniden yapılandırılmaları halinde yaşaması mümkün olan ve katma değer yaratma kabiliyetlerini haiz mal ve hizmet üreten gerçek ve tüzel kişi borçlulara, faaliyetlerini verimli bir şekilde sürdürebilecekleri bir ortamın sağlanması, bu şekilde anılan firmaların ticari faaliyetlerinin genişlemesi yoluyla, tedarikçi ve alıcı durumunda olan diğer işletmelere iş ortamı yaratılması, bunların sonucu olarak da istihdamın ve üretimde kapasite kullanımının artırılmasıdır.

İstanbul yaklaşımı kapsamında çıkarılan yasa sayesinde vergi ve harç gibi konularda bankalara istisnalar getirilmiştir. Yapılan vade uzatımlarında Kaynak Kullanımını Destekleme Fonu (KKDF), sözleşme harcı gibi bazı yükler kaldırılmıştır. Yabancı para ipoteği gibi önemli bir konuda bankalara avantaj sağlanmıştır (Koç, 2010).

İstanbul Yaklaşımı uygulaması, Haziran 2002-Haziran 2005 tarihleri arasında yürütülmüş, 30 gruba ait toplam 331 işletme kapsama alınmıştır.

İstanbul yaklaşımında büyük işletmeler için olan uygulamanın başarılı bulunması nedeniyle; yapılandırılmanın bir benzeri 2006 yılında küçük ve orta ölçekli işletmeler için de düzenlenmiştir (Resmi Gazete, 2006).

İki yüz elli kişiden az yıllık çalışan istihdam eden veya yıllık net satış hâsılatı ya da bilanço aktif toplamı 25 milyon TL tutarı aşmayan işletmeler Anadolu Yaklaşımı kapsamına alınmıştır.

Uygulama çerçevesinde; 120 adet küçük ve orta büyüklükte işletme için yeniden yapılandırma çalışması yapılmıştır.

Finansal Yeniden Yapılandırma Kanunu

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu'nun 30.06.2001 tarihinde 24448 sayılı Resmi Gazete'de yayınladığı "Bankalarca Karşılık Ayrılacak Kredilerin ve Diğer Alacakların Niteliklerinin Belirlenmesi ve Ayrılacak Karşılıklara İlişkin Esas ve Usuller Hakkında Yönetmelik" ile sorunlu kredilerin niteliklerini göz önüne koymuştur.

Bu yönetmeliğe göre sorunlu krediler 3 başlıkta toplanmış ve tanımlanmıştır.

Yönetmeliğin C Maddesi'nde yer alan Tahsil İmkânı Sınırlı Krediler ve Diğer Alacaklar Başlığı ile Üçüncü Grup'ta yer alacak sorunlu kredilerin özellikleri; borçlunun öz kaynaklarının veya teminatlarının borcun vadesinde ödemesini karşılamada yetersiz kalması ve düzeltilmemesi durumunda da zarara yol açması muhtemel olması, kredi değerliliğinin zayıfladığına kanaat getirilen ve aynı zamanda kredinin zafiyete uğramış olduğu kabul edilen borçlular, mevcut anapara ve faiz veya her iki ögenin de tahsilinin ödenmesi gereken tarihten itibaren 90 günden fazla olan ancak 180 günü geçmeyen ya da bankaca 90 günden fazla gecikeceğine kanaat getirilen krediler olarak açıklanmıştır.

Yönetmeliğin D Maddesi'nde yer alan Tahsili Şüpheli Krediler ve Diğer Alacaklar Başlığı ile Dördüncü Grup'ta yer alacak sorunlu kredilerin özellikleri; mevcut şart ve koşullar altında geri ödenmesi olasılık dahilinde olmayan, kredi sözleşmesinde belirtilen ve anlaşılan hususlar dahilinde banka tarafından tahsilat sağlanamayacağı kuvvetle muhtemel olan, kredi değerliliğinde önemli ölçüde zayıfladığı fakat birleşme, yeni finansman bulma gibi çeşitli yöntemler kullanarak bu durumdan çıkma olasılığı bulunan dolayısıyla henüz tam manasıyla zarar niteliği taşımayan

krediler, mevcut anapara ve faiz veya her iki ögenin de tahsilinin ödenmesi gereken tarihten itibaren 180 günü geçmiş fakat 1 yılı geçmemiş krediler olarak açıklanmıştır.

Yönetmeliğin E Maddesi'nde yer alan Zarar Niteliğindeki Krediler ve Diğer Alacaklar ile Beşinci Sınıfta yer alan sorunlu kredilerin özellikleri; tahsilinin mümkün olmadığına kanaat getirilmiş, anapara veya faizin veya her ikisinin de ödenmesi gereken tarihi üzerinden 1 yıldan fazla zaman geçmiş, üçüncü ve dördüncü grup özellikleri taşıya da vadesi gelen ve ödenmesi gereken alacak tutarlarının tamamının 1 yılı aşan sürede ödenemeyeceğine kanaat getirilip kredi değerliliğini tam anlamıyla yitirdiğine kanaat getirilen krediler olarak açıklanmıştır (Resmi Gazete , 2001).

Ülkemizde, bankaların bir mevzuat kapsamında bir araya gelerek yaptığı ilk finansal yeniden yapılandırma uygulaması, 2000 Kasım ve 2001 Şubat aylarındaki ekonomik darboğazdan etkilenen işletmelere yöneliktir. Bankaların sorunlu alacaklarının geri ödenmesi ve işletmelerin faaliyetlerine sağlıklı bir şekilde devam edebilmeleri amacıyla "İstanbul Yaklaşımı" olarak adlandırılan bir yeniden yapılandırma programı uygulanmıştır (Resmi Gazete , 2001).

İstanbul Yaklaşımının başarılı bulunması nedeniyle, bankacılık sektörüne olan borçlarının yeniden yapılandırılmasının bir benzeri, 2006 yılında ithalata dayalı büyüme modelinin sonuçlarından biri olan cari açık ve petrol fiyatlarındaki artıştan kaynaklı enflasyon neticesinde küçük ve orta ölçekli firmalar için yeniden yapılandırma programı düzenlenmiştir. Bu çalışma ile küçük ve orta büyüklükteki işletmelerin malî kesime olan geri ödeme yükümlülüklerini yerine getirebilmelerine ve istihdama katkıda bulunmaya devam etmelerine imkân verilmesi amaçlanmıştır (Resmi Gazete, 2006). Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK)' "Finansal Yeniden Yapılandırma Çerçeve Anlaşmalarının Onaylanması, Kabulü ve Uygulanmasına İlişkin Genel Şartlar Hakkında Yönetmelik" hazırlamış ve 31.01.2007 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

11 Eylül 2018 tarihinde Türkiye Bankalar Birliği tarafından hazırlanan Finansal Yeniden Yapılandırma Çerçeve Anlaşması ile kamuoyuna duyurulmuştur.

19 Temmuz 2019 tarihli ve 30836 (1. Mükerrer) sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 7186 sayılı "Gelir Vergisi Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun" ile 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'na eklenen geçici 32. maddeyle finans sektörüne olan kredilerini ödeyemeyen reel sektöre, bu kredileri ödeme kolaylığı getiren ve kamuoyunda "İstanbul Yaklaşımı" olarak anılan finansal yeniden yapılandırmaya ilişkin düzenlemeler yapılmıştır.

Söz konusu düzenleme uyarınca, finansal borçların yeniden yapılandırılması, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK) tarafından çıkarılacak olan yönetmelik uyarınca Türkiye Bankalar Birliği (TBB) tarafından hazırlanan ve alacaklı finans kurumlarınca imzalanacak olan Finansal Yeniden Yapılandırma Çerçeve Anlaşmaları kapsamında gerçekleştirilecektir. Yapılandırma imkanından düzenlemenin yürürlüğünden itibaren 2 yıl süreyle (19 Temmuz 2021'e kadar) yararlanılabilecek olup bu süreyi Cumhurbaşkanı 2 yıl daha uzatmaya yetkilidir. Diğer taraftan, aşağıda açıklanacak vergi istisnaları ile teşviklerden yararlanma imkanı bu 2 yıllık sürelerle sınırlı değildir.

Türkiye Bankalar Birliği tarafından 11 Eylül 2018 tarihinde yayımlanan "Çerçeve Anlaşmasına" göre "Finansal Yeniden Yapılandırma Programı (FYY Programı)" aşağıda belirtilen amaçları kapsamakta olup bu itibarla program;

- a. Kredi borçlarının vadelerini uzatmak,
- b. Bu borçluların kredilerini yenilemek,
- c. Borçlulara ilave yeni kredi vermek,
- d. Anapara, faiz, temerrüt faizi ve kâr payları ile kredi ilişkisinden doğan diğer her türlü alacağı indirmek veya bunlardan vazgeçmek,
- e. Anapara, faiz veya kâr payı alacaklarını; kısmen veya tamamen iştirake çevirmek, aynı, nakdi ya da tahsil şartına bağlı bir bedel karşılığı devir veya temlik etmek, borçlu ya da

üçüncü kişilere ait aynı değerler karşılığında kısmen veya tamamen tasfiye etmek, satmak, bilanço dışına çıkarmak,

f. Diğer alacaklı kuruluşlar ve alacaklılarla birlikte hareket ederek protokoller yapmak,

şeklinde alınacak tedbirlerle, borçlu işletmelerin geri ödeme yükümlülüklerini yerine getirebilmelerine ve istihdama katkıda bulunmaya devam etmelerine imkan verilmesini sağlamayı amaçlamaktadır.

FYY Programının konu bakımından kapsamı; İlgili düzenlemeler ve 11 Eylül 2018 tarihli çerçeve anlaşmasında belirtilen usul ve esaslar kapsamında aşağıda belirtilen koşulları sağlayan borçlar için Finansal Yeniden Yapılandırma Programına başvurulabilecektir.

Asgari borç koşulu; bir borçlu veya dahil olduğu risk grubu ile birlikte Risk Başvuru Bankası'na başvuru tarihi itibarıyla Alacaklı Kuruluşlara olan anapara (nakit+gayrinakit) borç toplamı 100 milyon TL'den büyük olan borçluları kapsamaktadır.

Yasal takiplerin başlatılmamış olması koşulu; genel itibarıyla borçlu hakkında herhangi bir yasal takip işleminin başlamamış olması esas olmakla beraber, başvuru tarihi itibarıyla yasal takip işlemlerine başlanmış olmakla birlikte, toplam borç/memzuç tutarının azami yüzde 25'lik kısmı bir veya birden fazla Alacaklı Kuruluş'ta bulunan borçlular yapılandırma kapsamına alınabilecektir. Fakat haklarında iflas kararı bulunan borçlular ise FYY Programı kapsamına alınamayacaktır.

Geri ödeme kabiliyetinin olması koşulu; FYY kapsamına alınacak borçlunun Alacaklı Kuruluşlar Konsorsiyumu (AKK) tarafından yaptırılacak fizibilite raporu ile beraber yapılan değerlendirmeler sonrası borçlunun borçlarını ödeyebileceği kanaatinin oluşması halinde FYY kapsamına alınabilir.

Finansal Yeniden Yapılandırma Kanunundan Beklenen Ekonomik Faydalar

Finansal Yeniden Yapılandırma Kanunu ile Türkiye'de faaliyet gösteren, herhangi bir mali kurumla kredi ilişkisi içerisinde bulunan ve ödeme yükümlülüklerini yerine getiremeyen borçlular için finansal yeniden yapılandırma çerçevesinde belirlenecek süre ve koşullarla yeniden yapılandırma imkanı verilmektedir. Adı geçen Kanun kapsamında kredilerin sağlıklı yapıya kavuşturulabilmesi için şunlar yapılabilmektedir; vadeleri uzatmak, krediyi yenilemek, ilave kredi vermek, anapara veya faiz indirimi sağlamak, faizden tamamen veya kısmen vazgeçmek, kredileri kısmen veya tamamen iştirake çevirmek, kredileri aynı, nakdi ya da tahsil şartına bağlı bir bedel karşılığı devir ve temlik etmek, kredileri borçlu veya ya da üçüncü kişilere ait aynı değerler karşılığında kısmen veya tamamen tasfiye etmek, kredileri borçlu ya da üçüncü kişilere ait aynı değerler karşılığında kısmen veya tamamen tasfiye etmek, diğer bankalarla birlikte hareket ederek protokoller yapmak (Resmi Gazete, 2002).

Kanun metninde kısmen bahsedilen amaçlar doğrultusunda finansal yeniden yapılandırmadan beklenen çeşitli sosyal ve iktisadi faydalar bulunmaktadır. Çeşitli kesimler tarafından söz konusu faydalar değişmektedir. Makroekonomi anlamında; likidite dengesi bozulan işletmelerin likidite dengesini yeniden tesis etmesine yardımcı olunması, üretim kayıplarının önüne geçilmesi, ardıl firmaların da bu durumdan dolayı negatif etkilenmesinin önüne geçilmesi, istihdamın korunması yönünden fayda sağlamaktadır. Kredilerini yeniden yapılandıran işletmeler; likidite problemlerini çözerek üretime devam edecek, uzun vadede finansal konuda deneyim kazanarak daha ölçülü ve temkinli bir şekilde borçlanma yetisi kazanacaktır. Kredi veren kuruluşlar için ise sorunlu aktiflerinden kurtulmak suretiyle hem daha sağlıklı bir bilanço yapısına kavuşacaklar, hem de sorunlu kredilerini ayrılacak karşılıklar azalacağı için reel sektöre daha fazla kaynak aktarabilecektir. Ayrıca, bankalar arasında sorunlu kredi yükü dağıtılmış olacak ve rekabet anlamında daha adil bir durum oluşacaktır (Küçükbay & Demirhan, 2003).

Sonuç olarak finans kuruluşları ile işletmelerin kredi geri ödenmesinde ortak bir yeni dengede buluşmaları ülke ekonomisi için önemlidir. İşletmeler, yükümlülüklerini sağlıklı bir yapı içerisinde ödeyebilecektir. İşletmelerin faaliyetlerine devam etmesi, işletmelerin diğer menfaat sahipleri olan devlet, çalışanlar, tedarikçiler açısından önemlidir. Kredi veren kuruluşlar da sorunlu aktiflerden kurtulmak suretiyle ekonomiye sağlıklı kaynak girişi aktarmaya devam edecektir. Sorunlu kredilere çözümlenmesine ilişkin yapı kurulması önemlidir. Şöyle ki; bankalar söz konusu sorunlu krediler için belli bir oranda karşılık ayırmak durumundadır. Bu karşılığı ayırdığı takdirde ise yeni bir kaynak bulmalıdır. Yeni kaynak akışı olmaması durumunda karlılık düzeyi azalmaktadır. Dolayısıyla daha az kredi verme eğilimine girerek kaynak arzını azaltabilir. Kaynak maliyeti de yükselir. Bu durum yeni yatırımların yapılmasını sektöre uğratabilir. Makro anlamda bir ülkenin tüm bankalarının aynı pozisyonda olması ise daralmaya işaret eder. Finansal yeniden yapılandırma ile aktif kalitesinin düzeltilmesi ve dolayısıyla sorunlu krediler için ayrılacak karşılık miktarının azaltılması mümkündür. Bu da ekonomide yeni kredi döngüsünün korunmasına yardımcı olacaktır.

Finansal Yeniden Yapılandırma, mikroekonomi anlamında zor durumda olan işletmelerin pozitif olarak yön değiştirmesini sağlarken aynı anda bu mikro etkiler birleşip pozitif anlamda bir makro etki de doğurmaktadır. 1990'lı yılların başında İngiltere'de yaşanan durgunluk finansal yeniden yapılandırma ile aşılmış ve bu sayede çok sayıda küçük ve orta ölçekli işletme varlığını sürdürerek ardıl sektörlerini de pozitif anlamda etkilemiştir. 1989'dan itibaren İngiltere Merkez Bankası 160'ın üzerinde yeniden yapılandırma faaliyetinde bulunmuştur. Sonuç olarak finansal açıdan çok sayıda işletme pozitif anlamda etkilenecek çalışanlarının da işsiz kalması engellenmiş ve istihdam daralması da böylece engellenmiştir (Bankacılar Dergisi, 2002).

Finansal Yeniden Yapılandırma uygulaması ile sosyal faydalar da sağlanmaktadır. Finansal yeniden yapılandırmaya konu olan işletme, mali borçlarının vade ve fiyat yapısını değiştirdiği için oluşan nakit akış problemi çözecektir. Alacaklılarına karşı olan sorumluluklarını yerine getirebilecektir. Dolayısıyla hem bankalara olan, hem de diğer işletmelere olan borçlarını ifa edebilme kabiliyetini yerine getirecektir.

Ekonomik olaylara makro düzeyde bakıldığında ekonomik sistemin zincirlerden oluştuğu görülebilir. Bu yapı bir ekosistemi oluşturur. Bir işletme finansal sıkıntıya girdiğinde bu diğer borçlu ve alacaklı işletmeleri de etkiler. Zincirler halinde tüm ekonomik yapı olumsuz etkilenir. Ayrıca, bozulan ekonomik yapının ilk olumsuz etkilerinden bir tanesi de istihdam sorunudur. Finansal yeniden yapılandırma çalışmaları kapsamında sağlıklı bir ödeme yapısına kavuşturulan işletmeler sayesinde işsizliğin yaratacağı sosyal buhranın önüne geçilmiş olunur.

SONUÇ

Finans dünyasında zaman zaman içsel veya dışsal nedenlerden kaynaklı problemler yaşanmaktadır. Bu problemlerin en önemlilerinden biri, işletmelerin finans kuruluşlarından kullandığı kaynakları geri ödeyememesi olarak karşımıza çıkar. Geri ödenmesinde problem meydana gelen bu kaynaklar sorunlu krediler olarak adlandırılmaktadır. Sorunlu krediler finans sektörünün doğası gereği olduğu için belli bir orana kadar normal karşılanırken belli bir orandan sonra hem mikro hem de makro anlamda sorunlara neden olmaktadır. Sonuç olarak da önlem alınarak düzeltilmezlerse ekonomik birimlerin birbirini etkilemesinden dolayı zincirleme daralmaya yol açarak ülkelerin ciddi problem yaşamalarına sebep olurlar.

Sorunlu kredi oranlarının kabul edilebilir üst sınırı aşması ile beraber çeşitli problemler de beraberinde gelir. Bankalar tahsilat sağlayamadığı kredilere karşılık ayırırlar. Ayrılan karşılık miktarının artması neticesinde ise kullanılabileceği kaynak miktarı düşer. Kullanılabileceği kaynak miktarının düşmesi neticesinde de kaynak maliyetleri yükselir ve bu da faiz hadlerinin yükselmesine sebebiyet verir.

Faiz hadlerinin yükselmesi ise yatırımcıların yeni yatırımlar hususunda isteksiz davranmalarına neden olarak yeni yatırımların azalması sonucunu doğurur. Bunun sonucu olarak da talep azalır ve talep azalması da üretimin azalmasını beraberinde getirir ve en nihayetinde de ekonomide meydana gelen bu daralma neticesinde istihdamda da azalma meydana gelerek ekonominin bir kısır döngüye girmesine sebebiyet verir.

İşletmeler meydana gelen daralma neticesinde istihdam azaltma gibi bazı önlemlere başvurur. Ancak alınan bu önlemler yeterli olmayabilir. İşletmelerin kullandığı kaynakları geri ödeyememesi ise kredi kuruluşları nezdinde kredibilitelerini düşürür. Hem artan faiz hadleri hem de kredibilitelerinin düşmesi neticesinde işletmeler yeni kaynak bulmakta zorlanırlar. Bunun sonucunda da farklı ve daha derin problemlerle de karşı karşıya kalırlar. En nihayetinde de işletme sermayesini bitirme noktasına gelerek kısır döngüye girerler.

Söz konusu bu daralmaların önüne geçebilmek için dünyada ve ülkemizde çeşitli önlemler alınmakta ve ekonominin sağlıklı bir şekilde işlerliğini devam ettirilmesine çalışılmaktadır. Bu önlemlerin en önemlilerinden biri de sorunlu kredilerin rehabilite edilerek ilgili kaynakların geri ödemelerinin yapılmasını sağlayacak önlemler alınmasıdır. Sorunlu kredilerin rehabilite edilmesi noktasında ise Finansal Yeniden Yapılandırma karşımıza çıkmaktadır.

Finansal Yeniden Yapılandırma ile işletmeler borçlarını yeni bir takvime bağlama olanağı bularak gelir gider dengesine göre borçlarını yapılandırır ve böylece ödeme kapasitesine kavuşur. Diğer taraftan bankaların da likidite problemleri çözülerek bilançolarının düzeltilmesi sağlanır. Geri ödenen kredilere bankalar ayırdığı karşılığı azaltarak daha fazla kredi verme iştahına sahip olur. Böylece faiz haddi düşerek yeni yatırımcıların kredi talebini canlandırır ve yeni yatırımlar yapılmaya başlanır. Yeni yatırımlar piyasalarda talep canlanmasını sağlayarak ticareti artırır. Bu da üretimin ve istihdamın artmasına yol açar. Böylece ekonomik daralmadan çıkılarak büyüme dönemine girilir.

Türkiye Bankalar Birliği'nin yaptığı istatistiki çalışmada Ekim 2019 - Kasım 2020 döneminde Finansal Yeniden Yapılandırma Büyük Ölçekli Uygulama kapsamına 287 adet firma (120 grup) alınmıştır. Bu firmalardan 119 tanesi ile (40 grup) ile de Finansal Yeniden Yapılandırma Sözleşmesi imzalanmıştır. Toplam yapılandırılan tutar ise 23,8 Milyar TL olmuştur. Kasım 2019-Kasım 2020 döneminde ise Küçük Ölçekli Uygulama kapsamına 64 adet firma (36 grup) alınmış ve 27 firma(10 grup) ile de Finansal Yeniden Yapılandırma sözleşmesi imzalanarak toplamda 303 Milyon TL yapılandırılmıştır (Türkiye Bankalar Birliği, 2020).

Finansal Yeniden Yapılandırma konusunda, ülkemiz ve dünya örneklerinin niceliksel olarak ele alındığı ve hem makro hem de mikroekonomiye dair etkilerinin tartışıldığı yeni çalışmalar yapılabilir. Finansal Yeniden Yapılandırma hususunda uygulamada karşılaşılan sorunların ele alındığı ve uygulayıcılara bu sorunların çözümleri ile ilgili tavsiyelerin verildiği çalışmalar da şüphesiz literatüre faydalı olacaktır.

KAYNAKÇA

- Ağaoğlu, A. E. (1989). Türkiye'de Banka İşletmelerinin Ekonomik Analizi ve Gelişme Eğilimleri. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara, Ankara, Türkiye: Ankara Üniversitesi.
- Aktaş, R. (2000). Sorunlu Krediler. Basılmamış Seminer Notları. Ankara, Ankara, Türkiye: TBB.
- Armour, J., & Dekain, S. (2000). Network of Industrial Economists Annual Conference Queens' College, Cambridge 30-31 March 2000 Abstracts. [https://www.jiscmail.ac.uk:https://www.jiscmail.ac.uk/cgi-bin/filearea.cgi?a=get&LMGT1=INDECON&f=/abstracts2000.html](http://www.jiscmail.ac.uk:https://www.jiscmail.ac.uk/cgi-bin/filearea.cgi?a=get&LMGT1=INDECON&f=/abstracts2000.html) adresinden alındı

- Bankacılar Dergisi. (2002). Bankacılar Dergisi, Sayı 41.
- Bekçioğlu, S. (1986). Banka İşletmelerinde Problemlili Kredilerin Önlenmesi. İ.Ü. İşletme Fakültesi Muhasebe Enstitüsü Dergisi.
- Çelik, A., & Gözbaşı, O. (2003). Finansal Yeniden Yapılandırmada İstanbul Yaklaşımı ve Uygulamaları . 7. Ulusal Finans Sempozyumu, (s. 43-62). İstanbul.
- Erdönmez, P. (2002). Finansal Yeniden Yapılandırma Programı. Bankacılar Dergisi, 9-20.
- Eroğlu, Ö., & Albeni, M. (2002). Küreselleşme Ekonomik Krizler ve Türkiye. Isparta: Bilim Kitabevi Yayınları.
- Koç, S. (2010). Finansal Yeniden Yapılandırma: İstanbul Ve Anadolu Yaklaşımları, Sonuçları. C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 35-55.
- Küçükbaş, F., & Demirhan, D. (2003). Avrupa Birliği'ne Uyum Sürecinde Türkiye'de Finansal Yeniden Yapılandırma Uygulamaları: İstanbul Yaklaşımı ve Varlık Yönetim Şirketi. Mali Çözüm Dergisi, 143-155.
- Küçükbaşakç, R. (2004). Banka Yeniden Yapılandırma Programları ve Ekonomik Sonuçları. TCMB Uzmanlık Yeterlilik Tezi.
- Mishkin, F. (2004). The Economisc of Money Banking, and Financial Markets. Boston: Pearson: Addison Wesley.
- Özgüven, A. (2001). İktisadi Krizler. Yeni Türkiye Dergisi, 56-63.
- Resmi Gazete . (2001, 06 30). 24448 Sayılı Resmi Gazete, Bankalarca Karşılıklı Ayrılacak Kredilerin ve Diğer Alacakların Niteliklerinin Belirlenmesi ve Ayrılacak Karşılıklara İlişkin Esas ve Usuller Hakkında Yönetmelik.
- Resmi Gazete . (2019, 07 19). 7186 Sayılı Gelir Vergisi Kanunu İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun.
- Resmi Gazete. (2001, 06 30). 24448 Sayı.
- Resmi Gazete. (2002, Ocak 31). Malî Sektöre Olan Borçların Yeniden Yapılandırılması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Düzenlenen Kanun.
- Resmi Gazete. (2006, 12 30). 26392 Sayı.
- Rosenberg, M. (1982). Dictionary of Banking and Finance. John Willey and Sons Inc.
- Takan, M., & Boyacıoğlu, M. (2013). Bankacılık Teori, Uygulama ve Yöntem. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık Tic. Ltd. Şti.
- Türkiye Bankalar Birliği. (2020). Finansal Yeniden Yapılandırma Çerçeve Anlaşmaları Aylık Raporu. İstanbul: Türkiye Bankalar Birliği.
- Uçarkaya, S. (2006). Kamu Bankalarının Bankacılık Sistemindeki Rolü. TCMB Uzmanlık Yeterlilik Tezi.